

Samenvatting: Het dogma aanbesteden
Van der Lans 2020
Oa lid eerste Kamer GL

<https://www.isabewoners.nl/nieuw-essay-het-dogma-aanbesteden/>

De bouw is een belangrijke inspirator voor aanbesteden. Vroeger werd er gesjoemeld en was er sprake van vriendjes politiek. Aanbesteden is transparant, eerlijk en geeft het beste resultaat qua prijs/kwaliteit. Geen gedongen winkelnering.

In de politiek is er de laatste decennia aandacht voor de ondernemende overheid, nieuwe zakelijkheid en managers in het ambtenarenapparaat. Niet een instelling moet worden gefinancierd maar de output.

Van der Lans geeft het voorbeeld van een welzijnsgigant, wat eindigde in een financieel debacle.

Mislukkingen en problemen in de aanbesteding leiden tot meer procedures ipv nadenken over een andere systematiek. Veel voorwaarden, veel papier, veel voorschriften. Een complete industrie met gespecialiseerde adviesbureau's voor gemeenten en aanbieders: kortom een circus

Aanbesteden is inmiddels de regel geworden. Het brengt een andere manier van denken met zich mee. Het was 25 jaar geleden ondenkbaar dat in het sociale domein gedacht werd in termen van producten. Verzakelijking voert de boventoon. Ook de rol van juristen aan beide zijden van de procedure wordt steeds belangrijker.

Er zijn inmiddels allerlei varianten in omloop soms ook met andere namen zoals uitvraag.

In de harde sector kan je helder omschrijven wat je wilt hebben: een weg, een brug of 1000 enveloppen. In het sociale domein is dat een stuk lastiger. Het gaat om zaken als leefbaarheid, gezondheid, preventie en schuldsanering. Gekoppeld aan menselijke factoren, die een grote mate van onzekerheid met zich mee brengen.

Dat alles creëert in hoge mate een schijnbeeld, een technocratische illusie. Aanbestedingshandigheid gaat een steeds grotere rol spelen.

Wethouders hebben hun eigen ambities. Voordat ze de gesubsidieerde boel in beweging hebben gezet is hun ambtsperiode alweer afgelopen. Met aanbesteden koop je producten die bij je ambities passen. Vernieuwing wordt gewenst. Grote bedrijven kunnen wellicht efficiënter werken en betere dienstverlening realiseren.

Zo heeft Inluzio veel succes geboekt in Utrecht met een frisse aanpak. Dat maakte ook andere steden nieuwsgierig en zo haalde Inluzio veel binnen. Aanbesteden is de hefboom geworden om fundamentele veranderingen in het sociaal domein te forceren. In Hollands

Kroon kon Inluzio makkelijker dan de gemeente schoon schip maken. Maar daarmee maakten de gemeenten zich ook volledig afhankelijk van Inluzio.

Vd Lans stelt dat het soms geen kwaad kan als de bezem door het lokale veld van zorg&welzijn gaat. Maar: Het is opruiming houden in een toestand, die je zelf hebt gecreëerd. Je maakt er eerst een projectenfabriek van en dan verwijt je de projectenfabriek dat het een projectenfabriek is.

Beroemd onderzoek: De inventarisatie bij een multi problem gezin in Amsterdam van het aantal hulpverleners dat in de loop van 6 jaren langs is gekomen. Vd Lans denkt dat het beeld niet veel anders zal zijn als dezelfde operatie was gedaan met een probleemwijk. Veel projecten, weinig continuïteit. Aanbestedingsideologie is georganiseerde discontinuïteit. Aanbesteden is niet alleen vernieuwing maar ook kapitaalvernietiging. Kapitaal is kennis van de wijk en haar inwoners en relaties. Belangrijke vraag daarbij: Neem je de bestaande werknemers over? Vernieuwing versus continuïteit.

Slecht voorbeeld: Het slagveld thuiszorg. Concurrenieren op loonkosten.

Wat ook speelt: De sociale professional is nog steeds geen partij bij de inhoudelijke discussie in tegenstelling tot bv artsen in de zorg. Ondenkbaar zou het zijn om de huisartsenzorg elke 4 jaar aan te besteden.

En hoe gaan we met de burgers en de vrijwilligers om? Die lijken een soort PM post in de aanbestedingsprocedure. De wijkgerichte aanpak van de sociale wijkteams is niet goed uit de verf gekomen. Daar zal aanbesteding niet bij helpen.

Conclusie: Er is alle reden om de praktijk van het aanbesteden eens goed tegen het licht te houden.

Alle fracties behalve de PVV hebben in de 2^e kamer ingestemd met het voorstel de Europese richtlijn die leidde tot een aanbestedingsplicht in het sociale domein te implementeren. Gemeenten zijn inmiddels de ruimte aan het zoeken om binnen de Europese regels minder marktwerking in de aanbesteding te vinden. Volgens Jan Telgen hoogleraar inkoopmanagement trekt "het moet van Brussel" in twijfel. Aanbesteden is niet nodig als de cliënt ipv de gemeente de aanbieder kiest (open house). Gemeenten stellen alleen de voorwaarden waaraan de aanbieders moeten voldoen. Dat leidt tot een concurrentieslag tussen aanbieders en cherry picking. De aanbieders worden bovendien gek van de verschillende regels van al hun gemeenten. Dat geeft veel administratieve lasten bij aanbieders, maar ook bij gemeenten.

Inbesteden: Voorbeeld Alphen. Haal de organisatie (Participatie) min of meer binnen de gemeentelijke organisatie. Een soort lokaal ZBO. Het staat wel haaks op de Nederlandse traditie van "particulier initiatief".

Polderoplossing: Democratisch aanbesteden. Maar werkt polderen in een concurrentieslag?

Volgens vdLans is niemand tevreden over de praktijk van aanbesteden in het sociale domein. Het moet anders. Er volgt een pleidooi om afscheid te nemen van het neo liberale denken en meer te denken vanuit solidariteit en zorgzaamheid.

Ten slotte pleit vdLans er voor om kritisch naar het aanbesteden in het sociaal domein te kijken zonder het direct weg te gooien. Hij wil het sociale domein beschrijven vanuit het begrip "Sociale infrastructuur". Uitgaan wat de buurt, het sociale netwerk, de burger zelf kan. Die sociale infrastructuur vraagt om professionele ondersteuning. Helaas zijn de opbouwwerkers weg bezuinigd. Vd Lans pleit voor een basis die in elke wijk gerealiseerd zou moeten worden.

In 87 kwam het rapport van de commissie Dekker (baas van Philips). Dat was het startpunt van het marktdenken in het sociaal domein. Minder verzorgingsstaat, minder overheid, meer particulier initiatief. De gedachte aan een sociale infrastructuur werd daarmee losgelaten.

Vd Lans vergelijkt de sociale basisinfrastructuur met de basisinfrastructuur voor onderwijs en die van de huisartsen. Niemand haalt het in zijn hoofd om de scholen en de huisartsen in de aanbesteding te doen. De vraag is vervolgens waar die sociale basisinfrastructuur uit zou moeten bestaan.

Nodig is: Fysiek (Ruimte), facilitering (praktische ondersteuning) en sociaal-professionals (wijkteams).

Ideale wereld vd Lans: Er komt een gemeentelijke visie waarin de fysieke, facilitaire en sociaal professionele componenten van de sociale basis worden uitgewerkt incl. de financiering daarvan. De verdeling van de middelen over de wijken hoeft niet gelijk te zijn. Jaarlijks is er een buurtoverleg waarin de prioriteiten worden besproken en vastgelegd. Niet langer ieder voor zich, niet langer gefixeerd op eigen kokers maar op zoek naar samenwerking. Daar passen nieuwe vormen van verantwoording en controle bij. Bv een vorm van inspectie.

Om te aarden in een wijk zijn afspraken voor een langere termijn wenselijk. Niet de 4 jaar van de aanbesteding.

Soorten aanbesteding:

- Openbare aanbesteding
- Niet openbare aanbesteding
- Concurrentie gerichte dialoog
- Onderhandelingsprocedure met bekendmaking
- Onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking
- Onderhandse aanbesteding
- Enkelvoudige uitnodiging